

Conf. univ. dr. MIHAIL UDROIU
Judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție

Sinteze de Drept penal

Partea generală

Volumul I

- Curs universitar -

Ediția 5

- revizuită și adăugită -

Editura C.H. Beck
București 2024

Cuprins

Abrevieri.....XIII

Volumul I

Capitolul I. Aplicarea legii penale.....	1
Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp.....	2
§1. Principiul activității legii penale	2
§2. Principiul neretroactivității legii penale	11
§3. Extraactivitatea legii penale	11
Secțiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în spațiu.....	74
§1. Aplicarea legii penale faptelor săvârșite pe teritoriul României	74
§2. Aplicarea legii penale române faptelor săvârșite în afara teritoriului României.....	82
Secțiunea a 3-a. Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală	101
§1. Săvârșirea unei infracțiuni.....	102
§2. Funcționarul public	102
§3. Public	111
§4. Membru de familie.....	111
§5. Informațiile secrete de stat	113
§6. Înscrișul oficial.....	113
§7. Arme	116
§8. Instrument de plată electronică	117
§9. Sistem informatic	118
§10. Date informatice.....	120
§11. Exploatarea unei persoane.....	120
§12. Consecințe deosebit de grave	121
§13. Faptă săvârșită în public.....	124
§14. Timp de război	126
§15. Calculul timpului.....	126
§16. Pedepsă prevăzută de lege.....	128
Capitolul II. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii	129
Secțiunea 1. Noțiunea. Structura trăsăturilor esențiale ale infracțiunii	129
Secțiunea a 2-a. Tipicitatea (prevederea faptei în legea penală)	133
§1. Noțiune.....	133
§2. Obiectul infracțiunii	134
§3. Subiecții infracțiunii.....	138
§4. Latura obiectivă.....	177
§5. Latura subiectivă.....	215
§6. Clasificări ale conținutului infracțiunii	252

Secțiunea a 3-a. Antijuridicitatea (fapta nu este justificată).....	253
Subsecțiunea 1. Noțiunea de antijuridicitate.....	253
Subsecțiunea a 2-a. Cauzele justificative.....	257
§1. Legitima apărare	257
§2. Starea de necesitate	275
§3. Exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații	282
§4. Consimțământul persoanei vătămate	289
Secțiunea a 4-a. Imputabilitatea.....	299
Subsecțiunea 1. Noțiunea de imputabilitate.....	299
Subsecțiunea a 2-a. Cauze de neimputabilitate.....	301
§1. Constrângerea fizică.....	301
§2. Constrângerea morală	305
§3. Excesul neimputabil	313
§4. Minoritatea făptuitorului	320
§5. Iresponsabilitatea	323
§6. Intoxicația	330
§7. Eroarea	334
§8. Cazul fortuit	348
Capitolul III. Formele infracțiunii intenționate	356
Secțiunea 1. Acte de pregătire (preparatorii)	356
Secțiunea a 2-a. Tentativa	361
§1. Modalitățile tentativei	365
§2. Incriminarea și pedepsirea tentativei.....	375
§3. Cauze de nepedepsire a tentativei	378
Secțiunea a 3-a. Infracțiunea fapt consumat	389
Secțiunea a 4-a. Infracțiunea fapt epuizat	394
Capitolul IV. Unitatea de infracțiune	396
Secțiunea 1. Unitatea naturală.....	396
§1. Infracțiunea simplă.....	396
§2. Infracțiunea continuă.....	406
§3. Infracțiunea deviată.....	411
Secțiunea a 2-a. Unitatea legală de infracțiune	413
§1. Infracțiunea continuată.....	414
§2. Infracțiunea complexă.....	441
§3. Infracțiunea progresivă.....	451
§4. Infracțiunea de obicei.....	454
§5. Infracțiunea de simplă repetare	458
Capitolul V. Pluralitatea de infracțiuni	461
Secțiunea 1. Concursul de infracțiuni	462
§1. Condiții	463
§2. Formele concursului de infracțiuni	468
§3. Sancționarea concursului de infracțiuni	477
Secțiunea a 2-a. Recidiva.....	497
§1. Forme ale recidivei.....	497
§2. Recidiva în cazul persoanei fizice.....	498

§3. Recidiva în cazul persoanei juridice.....	526
§4. Reindividualizarea pedepsei în cazul descoperirii ulterioare a stării de recidivă.....	533
§5. Reindividualizarea pedepsei pentru infracțiunea comisă în stare de recidivă după înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii.....	534
Secțiunea a 3-a. Pluralitatea intermediară.....	536
§1. Pluralitatea intermediară în cazul persoanei fizice.....	536
§2. Pluralitatea intermediară în cazul persoanei juridice.....	545
§3. Reindividualizarea pedepsei în cazul descoperirii ulterioare a stării de pluralitate intermediară.....	545
Capitolul VI. Pluralitatea de făptuitori.....	547
Secțiunea 1. Forme ale pluralității de făptuitori.....	547
Secțiunea a 2-a. Participația penală.....	551
§1. Felurile participației penale.....	552
§2. Autorul și participanții (participația penală proprie).....	561
§3. Pedeapsa în cazul participanților.....	602
§4. Împiedicarea de către participant a săvârșirii infracțiunii.....	608

Volumul II

Capitolul VII. Pedepsele.....	611
Secțiunea 1. Pedepsele principale.....	613
§1. Detențiunea pe viață.....	614
§2. Închisoarea.....	618
§3. Amenda penală.....	621
Secțiunea a 2-a. Pedepsele complementare.....	650
§1. Pedepsele complementare aplicabile persoanei fizice.....	650
§2. Pedepsele complementare aplicabile persoanei juridice.....	679
Secțiunea a 3-a. Pedeapsa accesorie.....	696
§1. Noțiune. Condiții. Conținut.....	696
§2. Executarea pedepsei accesorii.....	700
§3. Pedepsele complementare și pedeapsa accesorie. Reguli comune și distincții.....	701
Capitolul VIII. Individualizarea pedepselor.....	703
Secțiunea 1. Noțiune și forme de individualizare.....	703
Secțiunea a 2-a. Individualizarea judiciară a pedepselor.....	705
§1. Noțiune. Criterii generale de individualizare a pedepsei în cazul persoanelor fizice.....	705
§2. Criterii generale de individualizare a pedepsei în cazul persoanelor juridice.....	708
§3. Criterii speciale de individualizare a pedepsei.....	710
§4. Circumstanțe atenuante și agravante.....	715
Secțiunea a 3-a. Renunțarea la aplicarea pedepsei. Individualizarea judiciară a pedepselor.....	770
§1. Renunțarea la aplicarea pedepsei.....	770

§2. Amânarea aplicării pedepsei	783
§3. Suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei	826
§4. Executarea pedepsei	878
§5. Liberarea condiționată.....	879
Capitolul IX. Măsurile de siguranță	917
Secțiunea 1. Reguli generale.....	917
Secțiunea a 2-a. Obligarea la tratament medical	920
§1. Noțiune. Condiții.....	920
§2. Conținut. Executare.....	922
§3. Durata.....	924
§4. Înlocuirea sau încetarea obligării la tratament medical	925
Secțiunea a 3-a. Internarea medicală.....	928
§1. Noțiune. Condiții.....	928
§2. Conținut. Executare.....	930
§3. Durata.....	932
§4. Menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale	933
Secțiunea a 4-a. Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii.....	935
§1. Noțiune. Condiții.....	935
§2. Conținut. Executare.....	938
§3. Durata.....	938
Secțiunea a 5-a. Confiscarea specială	939
§1. Noțiune. Condiții.....	939
§2. Conținut.....	947
§3. Executarea măsurii confiscării speciale	970
Secțiunea a 6-a. Confiscarea extinsă.....	976
§1. Noțiune.....	976
§2. Condiții	978
§3. Standardul de probă. Impedimente procedurale la aplicarea confiscării extinse	989
§4. Conținut. Executare.....	994
Capitolul X. Infractorii minori.....	995
Secțiunea 1. Regimul răspunderii penale a infractorilor minori	995
§1. Reguli generale. Limitele răspunderii penale a minorului	995
§2. Consecințele răspunderii penale a minorilor	1000
§3. Referatul de evaluare.....	1005
Secțiunea a 2-a. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate	1007
§1. Reguli generale	1007
§2. Stagiul de formare civică	1010
§3. Supravegherea.....	1013
§4. Consemnarea la sfârșit de săptămână.....	1016
§5. Asistarea zilnică	1019
§6. Obligații	1021
§7. Prolungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate.....	1029

Secțiunea a 3-a. Regimul măsurilor educative privative de libertate	1035
§1. Reguli generale	1035
§2. Internarea într-un centru educativ	1036
§3. Internarea într-un centru de detenție	1053
§4. Amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate	1075
§5. Pluralitatea de infracțiuni comise în minorat și/sau majorat	1077
§6. Descoperirea ulterioară a unei infracțiuni săvârșite în timpul minorității.....	1087
§7. Probleme referitoare la aplicarea legii penale în timp, în cazul infracțiunilor comise de minori.....	1087
Capitolul XI. Cauze care înlătură răspunderea penală. Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepselor. Cauze care înlătură consecințele condamnării.....	1092
Secțiunea 1. Cauze care înlătură răspunderea penală.....	1092
§1. Amnistia.....	1097
§2. Prescripția răspunderii penale	1103
§3. Lipsa plângerii prealabile. Retragerea plângerii prealabile.....	1133
§4. Împăcarea.....	1148
§5. Încheierea unui acord de mediere.....	1153
Secțiunea a 2-a. Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepselor.....	1156
§1. Grațierea.....	1156
§2. Prescripția executării pedepsei.....	1164
Secțiunea a 3-a. Cauze care înlătură consecințele condamnării.....	1174
§1. Reabilitarea	1174
Bibliografie generală	1207
Index	1213

Capitolul I

Aplicarea legii penale

În acest capitol urmează să fie prezentate modalitățile generale de aplicare temporală și spațială a normelor penale române.

1. Aplicarea în timp – se va analiza modalitatea de determinare a:

- a) datei săvârșirii infracțiunii atât cu referire la infracțiunile simple, cât și la cele cu durată de consumare;
- b) legii penale active;
- c) cazurilor în care se poate reține incidența dezincriminării, precum și a efectelor acesteia;
- d) legii penale mai favorabile în cursul procesului penal (urmărire penală și judecată) în cazul succesiunii de legi penale în timp cu evidențierea modalității de determinare globală (în ansamblu) a legii penale mai favorabile în scopul stabilirii tratamentului penal cel mai favorabil infractorului;
- e) ipotezelor de retroactivitate a legii penale noi sau de ultraactivitate a legii penale vechi în cursul procesului penal;
- f) efectelor aplicării legii penale mai favorabile intervenite după rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești prin care s-a constatat comiterea unei infracțiuni.

Deopotrivă vor fi studiate soluțiile pronunțate de instanța supremă în dezlegarea unor chestiuni de drept, față de complexitatea ipotezelor de aplicare a legii penale în timp apărute după intrarea în vigoare a Codului penal.

2. Aplicarea legii penale în spațiu – se vor analiza ipotezele în care legea penală română nu poate fi aplicată unor infracțiuni comise pe teritoriul țării, cât și cazurile în care legea penală română poate fi aplicată și infracțiunilor comise integral sau parțial în afara teritoriului țării.

Aplicarea legii penale reprezintă acțiunea de a aplica (sau rezultatul acesteia) dispozițiile legii penale persoanelor care au încălcat aceste prevederi legale. Potrivit profesorului Vintilă Dongoroz, aplicarea legii penale reprezintă „convertirea eficienței juridice virtuale a normelor de drept în eficiență reală prin efectivă folosire a acestor norme la realizarea concretă a ordinii juridice. A aplica legea înseamnă, deci, a executa (a aduce la îndeplinire) normele de drept cuprinse în lege”¹.

¹ V. Dongoroz, Drept penal, reeditarea ediției din 1939, Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, p. 94.

Actualul Cod penal (Legea nr. 286/2009, în continuare C.pen.) a reglementat *mai întâi principiile aplicării legii penale în timp*, acordându-le întâietate față de cele referitoare la aplicarea legii penale în spațiu, aliniindu-se astfel reglementărilor penale din majoritatea statelor Uniunii Europene.

Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp

§1. Principiul activității legii penale

- *principiul activității legii penale* este principiul potrivit căruia orice lege penală este activă, adică se aplică tuturor infracțiunilor săvârșite între momentul intrării în vigoare a legii și momentul ieșirii sale din vigoare (art. 3 C.pen.)¹; în același sens, art. 15 alin. (2) din Constituție prevede că *legea dispune numai pentru viitor*, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile;

- principiul activității legii penale decurge din principiul legalității incriminării (art. 1 C.pen.) și din cel al legalității sancțiunilor de drept penal (art. 2 C.pen.), precum și din interpretarea art. 7 parag. 1 din Convenția europeană (care are caracter direct aplicabil în dreptul intern);

- aplicarea art. 3 C.pen. presupune că la data comiterii faptei aceasta era prevăzută ca infracțiune de o lege penală în vigoare care nu a suferit modificări până la soluționarea definitivă a cauzei;

- în situația în care legiuitorul decide ca prin legea nouă să incrimineze unele forme de ilicit nepenale (*incriminatio ex novo*), legea nouă se va aplica numai pentru viitor în baza principiului activității [de pildă, vătămarea fătului în timpul nașterii care a cauzat ulterior copilului o vătămare corporală, nu era incriminată în Codul penal din 1969 ca infracțiune contra persoanei, fiind însă prevăzută ca infracțiune în art. 202 alin. (2) C.pen.; această nouă infracțiune se va aplica numai faptelor comise după intrarea în vigoare a Codului penal potrivit principiului activității legii penale];

- în principiu, legea penală nu este nici retroactivă (*neretroactivitatea legii penale*), adică nu se aplică faptelor comise înainte de intrarea sa în vigoare, și nici ultraactivă (*nonultraactivitatea legii penale*)², adică nu se aplică faptelor săvârșite cât timp era în vigoare, dar urmărite sau judecate după ieșirea sa din vigoare; de la acest principiu pot exista și unele excepții (de pildă, aplicarea retroactivă sau ultraactivă a legii penale mai favorabile);

- pentru aplicarea legii penale în temeiul principiului activității prezintă importanță stabilirea datei săvârșirii infracțiunii, precum și a legii în vigoare la această dată.

¹ Dispozițiile art. 3 C.pen. sunt identice cu cele cuprinse în art. 10 C.pen. din 1969.

² În doctrină (G. Antoniu, *Aplicarea legii penale în timp și spațiu*, în R.D.P. nr. 4/2001, p. 24) s-a arătat că ultraactivitatea este posibilă numai într-o formă improprie, în cazul în care legea veche continuă să se aplice, dar numai cu privire la faptele comise înainte de ieșirea ei din vigoare.

1.1. Data săvârșirii infracțiunii

- în cazul **infracțiunilor simple** data săvârșirii se analizează prin raportare la **momentul comiterii faptei de autor**, neprezentând importanță data când au fost efectuate actele de instigare sau complicitate; astfel, în cazul infracțiunilor comisive, se va aplica legea de la data la care a fost comisă acțiunea infracțională, în vreme ce în cazul infracțiunilor omisive se va aplica legea în vigoare la data la care făptuitorul trebuia să acționeze potrivit obligațiilor legale sau convenționale pe care acesta le avea;

- prin **decizia nr. 5/RIL/2019** instanța supremă a considerat că în cazul infracțiunilor simple a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp prin data săvârșirii infracțiunii se înțelege **momentul apariției primei pagube ori al obținerii primului folos necuvenit**;

- față de caracterul indivizibil al **infracțiunilor complexe**, acestea vor fi supuse legii în vigoare **la momentul consumării lor**;

- **în cazul infracțiunii continue, continuate sau de obicei, în funcție de momentul epuizării**¹ se determină: legea penală aplicabilă (legea în vigoare la momentul epuizării), momentul de început al prescripției răspunderii penale, incidența unei legi de amnistie sau de grațiere antecondamnatorii; totuși, având în vedere jurisprudența Curții Europene², în cazul infracțiunilor continue sau continuate incriminate pentru prima oară de către legea nouă (spre exemplu, infracțiunea de violare a vieții private, prevăzută de art. 226 C.pen.) a căror executare a început anterior intrării în vigoare a Codului penal și s-a epuizat sub legea nouă, instanța va avea în vedere la pronunțarea soluției de condamnare/renunțare la aplicarea pedepsei/amânarea aplicării pedepsei numai actele săvârșite după intrarea în vigoare a Codului penal³. Dacă aceeași faptă continuă sau continuată este incriminată atât de vechiul, cât și de actualul Cod, instanțele pot aplica întregii activități infracționale epuizate sub legea nouă dispozițiile actualului Cod penal, chiar dacă acesta din urmă prevede limite de pedeapsă mai ridicate⁴;

- în cazul **infracțiunii progresive** legea aplicabilă este cea în vigoare **la momentul comiterii activității (acțiunii sau inacțiunii) infracționale (data consumării)**, iar nu cea de la momentul producerii rezultatului mai grav (epuizării).

1.2. Intrarea în vigoare a legii penale

- **legile se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării** (termen calculat *pe zile calendaristice*, care începe la data publicării în

¹ Momentul epuizării în cazul infracțiunii continue va fi cel al încetării acțiunii/inacțiunii infracționale, în vreme ce, în ipoteza infracțiunii continuate, va fi cel al comiterii ultimei acțiuni/inacțiuni în baza aceleiași rezoluții infracționale.

² CtEDO, hotărârea din 21 ianuarie 2003, în cauza *Veeber c. Estoniei* (nr. 2), parag. 31.

³ O soluție similară se poate reține și atunci când o parte dintre acțiunile sau inacțiunile prevăzute de legea penală și comise la diferite intervale de timp în baza aceleiași rezoluții infracționale au fost comise înainte de împlinirea vârstei de 14 ani. Aceste acțiuni sau inacțiuni nu vor putea fi avute în vedere în conținutul unității de infracțiune (continuată), deoarece față de fiecare dintre acestea este incidentă cauza de neimputabilitate a minorității.

⁴ CtEDO, hotărârea din 18 aprilie 2013, în cauza *Rohlens c. Republicii Cehe*, parag. 37.

Monitorul Oficial al României și expiră la ora 24:00 a celei de-a treia zi de la publicare; de exemplu, o lege publicată pe data de 3 aprilie 2017 va intra în vigoare pe 6 aprilie 2017, ora 00:00) sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei (*vocatio legis*);

- **spre deosebire de legi, în principiu, ordonanțele de urgență ale Guvernului intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al României, sub condiția depunerii lor prealabile la Camera Parlamentului competentă să fie sesizată**¹; astfel, în cazul în care ordonanța de urgență a Guvernului este mai întâi publicată în Monitorul Oficial, iar apoi a fost depusă la camera Parlamentului competentă, data intrării în vigoare va fi **data depunerii** actului normativ la Parlament. Dacă anterior publicării ordonanței de urgență a Guvernului în Monitorul Oficial actul normativ a fost depus la Parlament, data intrării în vigoare va fi **data publicării**; în această privință prin DCC nr. 28/2013 s-a arătat că: „pentru a intra în vigoare, deci pentru a produce efecte juridice, ordonanța de urgență trebuie să îndeplinească anumite condiții, respectiv să fie depusă la Camera competentă să fie sesizată, pentru a fi dezbătută în procedură de urgență, și să fie publicată în Monitorul Oficial al României. În situația în care Senatul și Camera Deputaților nu se află în sesiune, *se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere*. Ca atare, depunerea ordonanței de urgență la Camera competentă să fie sesizată și publicarea acesteia **sunt două etape succesive** (s.n., M.U.) în procesul normativ. În ce privește intrarea în vigoare «la data publicării în Monitorul Oficial al României» (text legal) și «după publicarea în Monitorul Oficial al României» (text constituțional), ambele expresii au aceeași semnificație: ordonanța de urgență intră în vigoare în ziua în care este publicată. Această zi indică atât data intrării în vigoare a ordonanței, cât și data de la care începe aplicarea acesteia. (...) De asemenea, din coroborarea dispozițiilor constituționale ale art. 115 alin. (5) cu cele ale art. 108 alin. (4), precum și din principiul *nemo censetur legem ignorare*, se desprinde ideea că ordonanțele de urgență nu pot intra în vigoare înainte de a fi publicate în Monitorul Oficial al României. Principiul *nemo censetur legem ignorare* constituie o prezumție a cunoașterii legii, care trebuie înțeleasă în aplicarea sa concretă de la caz la caz și nu la modul general, deoarece el exprimă obligația oricărei persoane de a cunoaște legea, ceea ce presupune însă ca acea lege să existe la momentul săvârșirii faptei. Așadar, data publicării are relevanță asupra momentului intrării în vigoare a actului normativ, în timp ce data aplicării efective a actului normativ constituie atributul autorității judecătorești, care va aplica principiul *nemo censetur legem ignorare* coroborat cu principiul *mitior lex la speța dedusă judecării*”;

- **ca excepție**, este posibil ca ordonanța de urgență a Guvernului să conțină o dată ulterioară celei publicării în Monitorul Oficial ca dată de intrare în vigoare, caz în care va intra în vigoare la data indicată explicit; tot astfel, legiuitorul delegat poate stabili ca ordonanța de urgență a Guvernului să intre în vigoare într-un anumit termen de la publicare, caz în care termenul va fi calculat *pe zile calendaristice*, care va începe să curgă la data publicării ordonanței de urgență a Guvernului în Monitorul Oficial al României și va expira la ora 24:00 a ultimei zile a termenului;

¹ A se vedea art. 12 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată (M.Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010). Legea a fost modificată ulterior prin Legea nr. 29/2011, precum și prin Legea nr. 343/2022.

- în privința **legilor de amnistie sau grațiere**, în doctrină¹ s-a arătat că, întrucât în conținutul lor aceste acte normative sunt acte de clemență, legiuitorul va trebui să *arate explicit* data până la care devine incidentă clemența, dată care în mod obligatoriu trebuie să fie anterioară publicării în Monitorul Oficial și să privească momentul săvârșirii faptelor susceptibile de clemență; în plus, având în vedere dispozițiile art. 7 din Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, republicată² care instituie cerința existenței unei dezbateri publice cu privire la proiectul de lege vizând amnistia sau grațierea, este important ca data până la care devine incidentă clemența să fie anterioară datei aducerii proiectului de lege la cunoștința publicului; tot astfel, în cazul în care inițiativa legislativă aparține parlamentarilor, data până la care devine incidentă clemența să fie anterioară datei înregistrării propunerii legislative și publicării stadiului procesului legislativ;

- până la momentul intrării în vigoare a legii publicate în Monitorul Oficial, aceasta nu produce niciun efect juridic, neputând fi avută în vedere la stabilirea legii penale mai favorabile;

- după intrarea în vigoare a unei legi poate interveni, pe durata existenței acesteia, modificarea, completarea, abrogarea, republicarea, suspendarea denumite de art. 58 din Legea nr. 24/2000, republicată, *evenimente legislative*³. Evenimentele legislative pot fi

¹ G. Antoniu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 292.

² Conform art. 7 alin. (1)-(4) din Legea nr. 52/2003, republicată: „(1) În cadrul procedurilor de elaborare a proiectelor de acte normative autoritatea administrației publice are obligația să publice un anunț referitor la această acțiune în site-ul propriu, să-l afișeze la sediul propriu, într-un spațiu accesibil publicului, și să-l transmită către mass-media centrală sau locală, după caz (s.n., M.U.). Autoritatea administrației publice va transmite proiectele de acte normative tuturor persoanelor care au depus o cerere pentru primirea acestor informații. (2) Anunțul referitor la elaborarea unui proiect de act normativ va fi adus la cunoștința publicului, în condițiile alin. (1), cu cel puțin 30 de zile lucrătoare înainte de supunerea spre avizare de către autoritățile publice. (...) (4) La publicarea anunțului, autoritatea administrației publice va stabili o perioadă de cel puțin 10 zile calendaristice pentru proiectele de acte normative prevăzute la alin. (2), pentru a primi în scris propuneri, sugestii sau opinii cu privire la proiectul de act normativ supus dezbaterii publice”.

³ Relevante în acest sens sunt art. 59-62 din Legea nr. 24/2000, republicată. Astfel, art. 59 din Legea nr. 24/2000, republicată, prevede: „(1) *Modificarea unui act normativ* (s.n., M.U.) constă în schimbarea expresă a textului unora sau mai multor articole ori alineate ale acestuia și în redarea lor într-o nouă formulare. (2) Pentru exprimarea normativă a intenției de modificare a unui act normativ se nominalizează expres textul vizat, cu toate elementele de identificare necesare, iar dispoziția propriu-zisă se formulează utilizându-se sintagma «se modifică și va avea următorul cuprins:», urmată de redarea noului text. (3) Procedul de a se menționa generic, în finalul unui act normativ, că un alt act normativ conex sau texte din acel act «se modifică corespunzător» trebuie evitat. De asemenea, nu se utilizează, pentru a exprima o modificare, redarea doar a unor fragmente ori sintagme dintr-un text. Modificarea trebuie să cuprindă în întregime textul vizat, cuprins în articol, alineat sau în elementul marcat al unei enumerări”.

Art. 60 din Legea nr. 24/2000, republicată, prevede: „(1) *Completarea actului normativ* (s.n., M.U.) constă în introducerea unor dispoziții noi, cuprinzând soluții legislative și ipoteze suplimentare, exprimate în texte care se adaugă elementelor structurale existente, prin utilizarea unei formule de exprimare, cum ar fi: «După articolul ... se introduce un nou articol, ..., cu următorul cuprins:». (2) Dacă actul de completare nu dispune renumerotarea actului completat,

dispuse prin acte normative ulterioare de același nivel sau de nivel superior, având ca obiect exclusiv evenimentul respectiv, dar și prin alte acte normative ulterioare care, în principal, reglementează o anumită problematică, iar ca măsură conexă dispun asemenea evenimente pentru a asigura corelarea celor două acte normative.

1.3. Ieșirea din vigoare a legii penale

- efectele legii ori ale ordonanței de urgență a Guvernului sau ale unei dispoziții a acesteia încetează în cazul în care actul normativ sau dispoziția acestuia este abrogată sau modificată ori în cazul în care Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile declarate neconstituționale cu dispozițiile Constituției, în termen de 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României¹, ori atunci când ordonanța de urgență este respinsă de către Parlament;

- legile temporare sau excepționale ies din vigoare prin abrogarea expresă înainte de ajungerea la termen, prin ajungerea la termen ori ca urmare a încetării condițiilor excepționale care au condus la adoptarea lor;

- abrogarea legii penale semnifică ieșirea din vigoare a întregii legi (*abrogare totală*) ori a uneia sau a mai multor dispoziții ale acesteia (*abrogare parțială*);

- potrivit art. 64 din Legea nr. 24/2000, republicată, prevederile cuprinse într-un act normativ, contrare unei noi reglementări de același nivel sau de nivel superior, trebuie abrogate. În cazul unor abrogări parțiale intervenite succesiv, *ultima abrogare se va referi la întregul act normativ, nu numai la textele rămase în vigoare*; dacă o normă de nivel inferior, cu același obiect, nu a fost abrogată expres de actul normativ de nivel superior, această obligație îi revine autorității care a emis prima actul; abrogările parțiale sunt asimilate modificărilor de acte normative, actul normativ abrogat parțial rămânând în vigoare prin dispozițiile sale neabrogate;

structurile, inclusiv articolele sau alineatele nou-introduse, vor dobândi numărul structurilor corespunzătoare celor din textul vechi, după care se introduc, însoțite de un indice cifric, pentru diferențiere”.

Art. 61 din Legea nr. 24/2000, republicată, prevede: „(1) *Modificarea sau completarea unui act normativ* (s.n., M.U.) este admisă numai dacă nu se afectează concepția generală ori caracterul unitar al celui act sau dacă nu privește întreaga ori cea mai mare parte a reglementării în cauză; în caz contrar actul se înlocuiește cu o nouă reglementare, urmând să fie în întregime abrogat. (2) *Prevederile modificate sau care completează actul normativ trebuie să se integreze armonios în actul supus modificării ori completării, asigurându-se unitatea de stil și de terminologie, precum și succesiunea normală a articolelor*”.

Art. 62 din Legea nr. 24/2000, republicată, prevede: „*Dispozițiile de modificare și de completare* (s.n., M.U.) se încorporează, de la data intrării lor în vigoare, în actul de bază, identificându-se cu acesta. Intervențiile ulterioare de modificare sau de completare a acestora trebuie raportate tot la actul de bază”.

¹ Pe durata termenului de 45 de zile dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept. În parag. 52 al considerentelor DCC nr. 651/2018 se reține că: „în vreme ce legea este rezultatul unei evaluări a legiuitorului, în acord cu politica penală a statului, decizia Curții Constituționale este rezultatul unui control de constituționalitate în urma căruia norma își pierde validitatea constituțională. Sancțiunea aplicată legii, respectiv lipsirea de efecte juridice, *produce consecințe similare abrogării sale*, astfel că efectele deciziei Curții Constituționale nu pot decât să fie asimilate cu cele ale unei legi de dezincriminare”.

- abrogarea nu poate fi consecința desuetudinii, indiferent cât timp a trecut de la neaplicarea legii penale în practică.

Abrogarea este:

1. explicită (expresă) – când în legea sau ordonanța de urgență nouă se prevede expres (explicit) că o anumită lege anterioară sau o dispoziție dintr-o lege anterioară este abrogată. Poate fi asimilată cu abrogarea expresă a unei ordonanțe de urgență a Guvernului și respingerea acesteia de către Parlament¹. *Abrogarea expresă* poate fi *concretă*, când se prevede ce lege sau dispoziție a acesteia va ieși din vigoare, sau *generică*, când se prevede abrogarea tuturor dispozițiilor contrare. Deși, în general, prin *abrogarea expresă* se dezincriminează o faptă, *abrogarea nu echivalează în toate cazurile cu dezincriminarea*, fapta putând fi incriminată de o altă normă penală, fie sub o altă denumire marginală, fie ca variantă agravată sau atenuantă a altei infracțiuni, fie într-o lege penală generală (în cazul abrogării incriminării din legea penală specială sau din legea nepenală care cuprinde dispoziții penale). De pildă, chiar dacă infracțiunea de primire de foloase necuvenite, prevăzută de art. 256 C.pen. din 1969, nu se mai regăsește în Codul penal actual, aceasta nu echivalează cu o dezincriminare a acestor fapte prin Codul penal, regăsindu-se în noul conținut constitutiv al infracțiunii de luare de mită, prevăzută de art. 289 C.pen.; tot astfel, în cazul în care este abrogată o infracțiune complexă, nu se va reține incidența dezincriminării dacă faptele ce intrau în conținutul acesteia sunt în continuare incriminate în mod autonom;

- având în vedere că legea de amnistie produce efecte retroactive, nu este posibilă abrogarea acesteia ulterior intrării în vigoare; și dacă ar interveni o lege de abrogare, aceasta ar fi ineficientă, neputând lipsi de efecte legea de amnistie intrată în vigoare.

2. tacită (implicită) – când legea nouă, reglementând aceeași materie, este incompatibilă cu reglementarea anterioară, pe care o înlătură implicit; tot astfel, echivalează cu o abrogare tacită ratificarea de către România a unei convenții internaționale ale cărei dispoziții sunt incompatibile cu o normă în vigoare;

- legea de abrogare intră în vigoare la 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei; astfel, între data publicării legii de abrogare în Monitorul Oficial și data intrării în vigoare, dispozițiile legii vechi sunt încă în vigoare;

- în cazul în care abrogarea este realizată printr-o ordonanță de urgență a Guvernului, aceasta va opera de la data publicării în Monitorul Oficial al României, sub condiția depunerii prealabile la Camera Parlamentului competentă să fie sesizată, dacă în cuprinsul ordonanței nu este prevăzută o dată ulterioară de intrare în vigoare;

Indiferent de forma abrogării (expresă, tacită, totală sau parțială), actul legislativ care conține o asemenea dispoziție nu își produce efectul abrogator decât în momentul când a intrat în vigoare; așadar, actul legislativ își produce efectele până la momentul intrării în vigoare a actului abrogativ (o lege moare în momentul când naște eficiența legii abrogatoare) (*I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 6/2015, www.scj.ro*).

¹ În același sens, a se vedea *F. Streteanu, D. Nițu, Drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 103.*

- nu reprezintă o abrogare a legii penale sau a unei dispoziții a acesteia apariția unei noi legi ori a unei noi norme penale care disciplinează aceeași materie ca și legea, respectiv norma anterioară;

- potrivit art. 64 alin. (3) din Legea nr. 24/2000, republicată, **abrogarea unei dispoziții sau a unui act normativ are caracter definitiv**. Nu este admis ca prin abrogarea unui act de abrogare anterior să se repună în vigoare actul normativ inițial. *Fac excepție prevederile din ordonanțele Guvernului care au prevăzut norme de abrogare și au fost respinse prin lege de către Parlament;*

- o situație particulară o prezintă **cazul normelor abrogatoare declarate ulterior neconstituționale de Curtea Constituțională**; în această ipoteză, instanța de contencios constituțional a apreciat că deciziile sale prin care au fost constatate ca fiind neconstituționale norme abrogatoare au ca efect imediat repunerea în vigoare a normelor abrogate¹. Curtea Constituțională a arătat că în astfel de cazuri nu intervine o „abrogare a abrogării”, pentru a se putea reține incidența dispozițiilor art. 64 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 24/2000, republicată, potrivit căroră, „*nu este admis ca prin abrogarea unui act de abrogare anterior să se repună în vigoare actul normativ inițial*” – dispoziții opozabile legiuitorului în activitatea de legiferare – ci este vorba de un efect specific al deciziilor de constatare a neconstituționalității unei norme abrogatoare, efect întemeiat pe prevederile constituționale ale art. 142 alin. (1) care consacră rolul Curții Constituționale de garant al supremației Constituției și ale art. 147 alin. (4), potrivit căroră deciziile Curții sunt general obligatorii² [a se vedea **DCC nr. 206/2013** (M.Of. nr. 350 din 13 iunie 2013)];

- în mod excepțional, unele dispoziții ale legii abrogate pot subzista și după ieșirea legii din vigoare. Există o astfel de situație atunci când legea abrogatoare conține dispoziții tranzitorii, care permit aplicarea în continuare a unor prevederi ale legii abrogate;

- legiuitorul a prevăzut uneori și anumite situații tranzitorii în legătură cu dispozițiile unei legi abrogate; astfel, potrivit art. III din Legea nr. 240/2019, prevederile art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 se aplică persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, a măsurilor preventive privative de libertate, minorilor care execută măsuri educative în centre de detenție, în centre educative sau în penitenciare, respectiv minorilor care au executat pedepse în penitenciare, potrivit Legii nr. 15/1968 privind Codul penal al României, cu modificările și completările ulterioare, și care execută, la data intrării în vigoare a prezentei legi, măsuri educative în centre de detenție, în aplicarea art. 21 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 289/2009

¹ Semnalez încă de aici că, în ipoteza în care norma abrogatoare are natura unei legi de dezin-criminare, vor fi incidente dispozițiile art. 4 C.pen. până la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei Curții Constituționale cu privire la faptele comise până la intrarea în vigoare a normei abrogatoare. După publicarea în Monitorul Oficial a deciziei Curții Constituționale, norma de incriminare fiind repusă în vigoare, nu se va putea aplica retroactiv, ci numai pentru viitor.

² Trebuie avut în vedere că atât considerentele, cât și dispozitivul deciziilor Curții Constituționale sunt general obligatorii și se impun cu aceeași forță tuturor subiectelor de drept [DCC nr. 1/1995 (M.Of. nr. 16 din 26 ianuarie 1995), DCC nr. 265/2014 (M.Of. nr. 372 din 20 mai 2014), Decizia nr. 29/HP/2015 (M.Of. nr. 29 din 15 ianuarie 2016)].

privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, pentru perioada cuprinsă **între 24 iulie 2012 și data intrării în vigoare a prezentei legi**¹; acestei limitări temporale trebuie să îi fie atașate și celelalte stabilite eronat, dar cu caracter obligatoriu, prin *DCC nr. 242/2021*, în sensul că acestea sub aplicabile doar în materia liberării condiționate și că „dispozițiile art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 nu reprezintă o normă de drept penal material, ci o normă care reglementează în materia executării pedepselor, astfel că principiul aplicării legii penale mai favorabile, consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituție, nu poate fi aplicat prin raportare la norma de lege criticată”.

1.4. Normele de trimitere

- Legea de punere în aplicare a Codului penal aduce o serie de precizări importante în materia **normelor de trimitere sau de referire**. Astfel, potrivit art. 5 LPACP: „(1) Atunci când o normă penală face trimitere la o altă normă determinată, de la care împrumută unul sau mai multe elemente, modificarea normei completatoare atrage și modificarea normei incomplete. (2) În cazul abrogării normei completatoare, norma incompletă va păstra elementele preluate de la aceasta, inclusiv limitele de pedeapsă, în forma existentă la data abrogării, afară de cazul în care legea dispune altfel”; față de această prevedere în mod justificat s-a arătat în doctrină² că este suficient ca de acum înainte să se rețină **o singură categorie, aceea a normelor de trimitere**, urmând ca prin aceasta să se înțeleagă atât normele care împrumută un element determinat al dispoziției de la o altă normă (fostele norme de referire), cât și cele care își împrumută sancțiunea (fostele norme de trimitere);

În acest fel este clarificat, cu titlu de principiu, în materia normelor de trimitere raportul dintre *normele incomplete* și cele *completatoare* în ipotezele de modificare sau abrogare a acestora din urmă, după cum urmează:

a) în situația *modificării normei completatoare* este stipulată **dependența** de aceasta a normei incomplete (care se va modifica și ea conform modificării normei complete);

b) în cazul *abrogării normei completatoare* este prevăzută **independența** normei incomplete, aceasta din urmă continuând să fie în vigoare prin păstrarea elementelor preluate de la norma completatoare, inclusiv cu privire la pedeapsă, astfel cum acestea existau la momentul abrogării, dacă legea nu dispune altfel³.

- *Codul penal s-a depărtat de linia doctrinară anterioară, potrivit căreia, în cazul normelor de trimitere sau de referire, modificarea „normei împrumutate” nu produce niciun efect cu privire la norma de trimitere sau de referire, în corpul căreia va*

¹ Față de aceste dispoziții, persoanele private de libertate nu vor putea beneficia de efectele mecanismului compensatoriu stipulat de art. 55¹ din Legea nr. 254/2013, pentru perioada petrecută în detenție în condiții neconforme art. 3 CEDO, ulterioară datei abrogării normei prin Legea nr. 240/2019, nefiind un caz de aplicare a legii penale mai favorabile.

² F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., vol. I, p. 97.

³ Această situație este atipică pentru efectele abrogării. Deși abrogarea conduce, în principiu, la încetarea efectelor legii abrogate, în cazul normelor de trimitere norma completatoare abrogată supraviețuiește abrogării, fiind inclusă în norma incompletă.

subzista „norma împrumutată”, așa cum era ea prevăzută de lege la momentul intrării în vigoare a normei de trimitere sau de referire¹.

- relevante în materia normelor de trimitere sunt și dispozițiile art. 7 LPACP, potrivit cărora ori de câte ori o normă în vigoare face trimitere la una sau mai multe infracțiuni prevăzute de Codul penal din 1969 sau de o lege specială modificată prin dispozițiile prezentei legi, trimiterea se consideră făcută la infracțiunea sau infracțiunile prevăzute de legea nouă, având aceleași elemente constitutive;

- în cazul **normelor în alb (cadru)**², abrogarea normei completatoare nu echivalează cu abrogarea normei în alb, aceasta fiind însă inaplicabilă (fapta fiind pe cale de

¹ Deși soluția pronunțată de I.C.C.J. prin *decizia nr. 6/HP/2015* este corectă pe fond, întrucât infracțiunile silvice prevăzute de art. 108 și art. 109 din Legea nr. 46/2008, republicată, au, potrivit Codului penal, *natura juridică a unor norme incomplete de trimitere, care, conform art. 5 alin. (2) LPACP, sunt independente de normele completatoare, în mod eronat instanța supremă s-a raportat în considerentele deciziei la normele incomplete făcând trimitere la o linie doctrinară abandonată de Codul penal*. Astfel, în motivarea deciziei s-a reținut că „Pornind de la distincția făcută de doctrină între *normele de trimitere și cele de referire* (V. Dongoroz, Drept penal, op. cit., p. 77-78, care a stabilit drept criteriu de separare raportul care se creează între norma de trimitere și norma de referire), în sensul că *norma de referire* se întrește cu perceptul sau sancțiunea, raportându-se la disciplina juridică stabilită de o altă normă, pe când *norma de trimitere* absoarbe complet disciplina juridică stabilită de norma împrumutată astfel că orice modificare ulterioară/interioară adusă normei împrumutate nu mai poate influența norma de trimitere, și în cazul *infracțiunilor la regimul silvic (cu referire la art. 108 și 110) suntem în prezența unor norme de referire care se completează cu ordinul autorității publice centrale ce răspunde de păduri, respectiv cu dispozițiile din lege în baza propunerii autorității publice centrale ce răspunde de păduri, și orice modificare a acestor acte normative influențează prejudiciul, ce determină prin cuantumul său incriminarea faptei (în formă simplă sau agravată). În concret, actul completator care va întregi norma de referire (textele art. 108 și art. 109 din Legea nr. 46/2008) este Ordinul ministrului mediului și pădurilor nr. 3283/2012, iar începând cu 9 ianuarie 2015, norma completatoare o reprezintă Legea nr. 4/2015 pentru aprobarea prețului mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior (M.Of. nr. 18 din 9 ianuarie 2015). Interpretarea că prin modificarea dispozițiilor art. 123 din Legea nr. 46/2008 în sensul celor enunțate a intervenit o abrogare implicită a Ordinului ministrului mediului și pădurilor nr. 3283/2012, fapt ce ar conduce la imposibilitatea stabilirii prețului mediu pe metru cub de masă lemnoasă pe picior și, pe cale de consecință, la dezincriminarea faptelor la regimul silvic descrise în conținutul art. 108 și art. 110 din legea specială, nu poate fi primită întrucât, în lumina dispozițiilor art. 5 alin. (2) din Legea nr. 187/2012, în cazul abrogării normei completatoare, norma incompletă va păstra elementele preluate de la aceasta, (...) în forma existentă la data abrogării, în afară de situația în care legea dispune altfel. Prin urmare, chiar dacă s-ar aprecia ca fiind abrogate dispozițiile Ordinului ministrului mediului și pădurilor nr. 3283/2012, ele își produc efectele în virtutea îngăduinței noii legi care, în normele tranzitorii, a prevăzut în mod explicit că norma incompletă va păstra elementele preluate de la norma completatoare” (I.C.C.J., *Completul de hotărâre preliminară, decizia nr. 6/2015, www.scj.ro*).*

² În doctrină s-a arătat că prin *norme penale în alb* se înțeleg normele care conțin o incriminare cadru, al cărei precept este formulat generic, el urmând a se concretiza grație unui alt act normativ (a se vedea F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., vol. I, p. 92). Tot astfel, aceiași autori clasifică normele penale în alb în două principale categorii: 1. *norme în alb proprii* (cele în cazul cărora completarea se face printr-o dispoziție cuprinsă într-un act normativ de forță juridică inferioară); 2. *norme în alb improprii* (acele norme în cazul cărora completarea se face

consecință dezincriminată) până la data intrării în vigoare a unei noi norme completatoare; de pildă, în cazul infracțiunii de exercitare fără drept a unei profesii sau activități¹, prevăzută de art. 348 C.pen., abrogarea normei completatoare din legea specială [de pildă, art. 25 alin. (2) din Legea nr. 51/1995, republicată], nu conduce și la abrogarea infracțiunii prevăzute de art. 348 C.pen., fapta fiind însă dezincriminată până la apariția unei noi norme completatoare.

§2. Principiul neretroactivității legii penale

- principiu potrivit căruia legea penală nu se aplică faptelor care, la data când au fost săvârșite, nu erau prevăzute ca infracțiuni;

- decurge din principiul legalității, constituind o garanție esențială a libertății persoanei; o persoană care se supune rigorilor legale la momentul acțiunii sau inacțiunii sale nu poate fi supusă exigențelor unei legi penale intrate în vigoare ulterior faptelor sale, în măsură în care noua lege califică aceste fapte drept infracțiuni;

- afirmarea principiului neretroactivității legii penale rezultă și din prevederile art. 2 alin. (2) C.pen., potrivit căruia nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită, fiind prevăzute numai de legea nouă;

- face excepție de la acest principiu legea penală ce cuprinde dispoziții mai favorabile infractorului (*mitior lex*), care retroactivează.

§3. Extraactivitatea legii penale

- *extraactivitatea* este acea situație în care legea penală poate fi aplicată și unor fapte care au fost săvârșite înainte de intrarea sa în vigoare (*retroactivitate*) ori unor fapte ce sunt urmărite sau judecate după ieșirea sa din vigoare (*ultraactivitate*);

cu dispoziții ale unui act normativ de forță juridică egală). În mod corect s-a arătat de aceiași autori că între normele de trimitere și cele în alb există următoarele elemente de distincție: a) *norma de trimitere se completează* întotdeauna cu elemente preluate din una sau mai multe norme determinate de către legiuitor, în vreme ce *norma în alb* are vocația de a fi completată cu prevederi dintr-un număr nedeterminat de norme; b) *norma de trimitere se completează* doar cu prevederile unei norme care există în momentul adoptării ei, în vreme ce *norma în alb* poate fi completată și de norme care vor fi adoptate ulterior intrării ei în vigoare; c) *norma de trimitere se completează* cu elemente ale dispoziției unei norme cuprinse în aceeași lege, în vreme ce *norma în alb* se completează cel mai adesea cu elemente ale unor norme cuprinse în alte legi sau chiar în acte normative de forță juridică inferioară (a se vedea F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., vol. I, p. 99).

¹ Potrivit art. 348 C.pen., „Exercitarea, fără drept, a unei profesii sau activități pentru care legea cere autorizație ori exercitarea acestora în alte condiții decât cele legale, dacă legea specială prevede că săvârșirea unor astfel de fapte se sancționează potrivit legii penale (s.n., M.U.), se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă”.

Conf. univ. dr. MIHAIL UDROIU
Judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție

Sinteze de Drept penal

Partea generală

Volumul II

- Curs universitar -

Ediția 5

- revizuită și adăugită -

Editura C.H. Beck
București 2024

Capitolul VII Pedepsele

Sunt sancțiuni de drept penal numai pedepsele, măsurile educative (aplicabile minorilor) și măsurile de siguranță (art. 2 C.pen.).

În cadrul acestui capitol vor fi analizate pedepsele principale, complementare și accesorii care pot fi aplicate infractorului persoană fizică, precum și pedepsele principale și complementare care pot fi aplicate infractorului persoană juridică.

În privința pedepselor principale se vor avea în vedere limitele acestora, modalitatea de individualizare și de punere în executare.

Deopotrivă, vor fi prezentate atât cazurile și condițiile în care pot fi stabilite pedepse complementare și accesorii, precum și modalitatea de punere în executare a acestora.

- pedepsele sunt sancțiuni de drept penal prevăzute de lege în scopul prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni;

- pedeapsa este sancțiunea aplicată de instanța de judecată inculpatului care a săvârșit o infracțiune după majorat; este pronunțată în numele și în scopul apărării interesului public (al societății);

- *fundamentul pedepsei* reprezintă motivul de existență a acestei sancțiuni¹; *scopul pedepsei este finalitatea* urmărită prin aplicarea pedepsei, respectiv prevenirea săvârșirii de

¹ În doctrină (V. Dongoroz, în I. Tanoviceanu, *Tratat de drept și procedură penală*, Ed. Socec, 1924-1927, p. 197 și 198) s-a arătat că: „Fundamentul pedepsei ne indică cauza pentru care se ajunge la aplicarea pedepsei, în vreme ce finalitatea pedepsei exprimă efectul pe care îl urmărim pedepsind. De aceea între fundamentul și finalitatea pedepsei există o legătură indisolubilă. Trebuie de asemenea făcută distincția între scopul (finalitatea) pedepsei și funcțiile acesteia. Funcțiunea nu este decât modalitatea sub care o pedeapsă lucrează în vederea realizării finalității ce se atribuie represivii. Între funcție și finalitate există un raport ca acela de la mijloc la scop, funcția fiind mijlocul prin care se realizează scopul, deci finalitatea”. Același autor arată că de-a lungul timpului au existat mai multe concepții cu privire la fundamentarea pedepsei care au fost axate pe: a. *ideea de retribuție (teoria absolută)* potrivit căreia pedeapsa este un scop în sine răul făcut prin comiterea faptei, urmând a fi răsplătit prin răul pe care pedeapsa îl produce făptuitorului – *punitur quia peccatum este* (pedeapsa este răul suferinței ce se dă pentru răul faptei); b. *ideea de utilitate (teoriile relative)* potrivit căreia trebuie răspuns la întrebarea când trebuie să pedepsim, iar nu când putem pedepsi – *punitur quia peccatum este, sed ne peccetur* (pedeapsa nu trebuie aplicată pentru că a fost comisă o infracțiune, ci pentru ca acest lucru să nu se mai repete în viitor); c) *teorii eclecticice* care îmbină elemente din teoriile anterioare, pedeapsa fiind aplicată pentru sancționarea faptei și pentru reeducarea viitoare – *punitur quia peccatum este et ut ne peccetur* (pedeapsa se aplică pentru infracțiunea comisă și pentru a nu mai greși în viitor).

noi infracțiuni¹; deopotrivă, trebuie avut în vedere și că prin aplicarea pedepsei se urmărește protecția societății nu numai prin raportare la momentul rămânerii definitive a hotărârii prin

¹ În doctrină (C. Bulai, B. Bulai, Manual de drept penal. Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 286) s-a arătat că *pedepsele*: „sunt măsuri de constrângere cu caracter aflictiv ce se aplică infractorilor și sunt cele mai grele sancțiuni, putând viza persoana acestora și atributele ei esențiale cum ar fi: viața, libertatea, bunurile, drepturile cetățenești. Scopul lor este apărarea societății împotriva infracțiunilor și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, atât de cei cărora li se aplică, cât și de către alte persoane. Sunt singurele sancțiuni represive sau sancțiuni penale destinate să curme activitatea infracțională și să determine schimbarea mentalității antisociale a infractorului, printr-o acțiune modelatoare, în același timp, coercitivă și educativă, pe care o exercită asupra acestuia”. Alți autori (F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., vol. II, p. 281) au apreciat că pedeapsa este „o măsură coercitivă, utilizată de stat împotriva celor care sunt găsiți vinovați de comiterea unor infracțiuni și care constă în privarea sau restrângerea exercițiului unor drepturi, în scopul reeducării persoanelor în cauză și prevenirii săvârșirii altor infracțiuni în viitor”.

În ceea ce privește scopul pedepsei, în literatura de specialitate (T. Vasiliu, G. Antoniu, Șt. Daneș, G. Dăringă, D. Lucinescu, V. Papadopol, D. Pavel, D. Popescu, V. Rămureanu, op. cit., p. 384-385) s-a arătat că: „pentru ca o pedeapsă să fie eficace și să-și atingă atât scopul imediat, cât și pe cel mediat, este necesar să întrunească anumite condiții, și anume: a) să fie personală, adică să fie suportată numai de cel vinovat de săvârșirea unei infracțiuni, neexistând răspundere penală pentru fapta penală a altuia; b) să fie adaptabilă, adică să poată fi proporțională în raport de gradul de pericol social al faptei săvârșite de persoana infractorului și de împrejurările care atenuează sau agravează răspunderea penală; c) să fie aflictivă și moralizatoare, adică prin executarea pedepsei să nu se urmărească crearea de suferințe fizice sau înjosirea demnității umane, ci numai îndreptarea și reeducarea infractorului; d) să fie egală pentru toți; e) să fie legală, adică să fie stabilită prin lege spre a se evita arbitrarul judecătoresc”.

Referitor la funcțiile pedepsei, în doctrină (F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., vol. II, p. 281) s-a reținut: 1. *funcția retributivă* (legată de caracterul aflictiv al pedepsei și care impune proporționalitatea pedepsei cu gravitatea infracțiunii comise, caracterul determinat, personal și inderogabil al pedepsei); 2. *funcția de intimidare* (legată de însăși existența normei penale, care prevede nu doar conduita cerută subiectului, dar și sancțiunea incidentă în cazul adoptării unei conduite contrare) și 3. *funcția de reeducare a infractorului* (corolar al funcției retributive, urmărind ca prin executarea pedepsei impuse de instanță în considerarea săvârșirii unei infracțiuni, persoana în cauză să fie „transformată”).

În literatura juridică (Șt. Daneș, V. Papadopol, op. cit., p. 40) s-a mai arătat că „infractorul nu este pedepsit pentru ca răul pe care l-a cauzat să-și găsească o compensație în suportarea unei suferințe, pentru a ispăși suferința pricinuită – căci o asemenea răzbunare legalizată ar fi un act gratuit și inutil, ci pentru ca societatea și valorile ei fundamentale să-și găsească o cât mai adecvată ocrotire”.

Potrivit art. 3 din Legea nr. 254/2013: „(1) Scopul executării pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni. (2) Prin executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate se urmărește formarea unei atitudini corecte față de ordinea de drept, față de regulile de conviețuire socială și față de muncă, în vederea reintegrării în societate a deținuților sau persoanelor internate” (s.n., M.U.). Tot astfel, art. 3 alin. (1) din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal prevede că prin reglementarea executării pedepselor neprivative de libertate (amenda) se urmărește asigurarea echilibrului între protecția societății prin menținerea ordinii de drept, prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, și menținerea în comunitate a persoanei care a comis una sau mai multe fapte prevăzute de legea penală [acest din urmă scop reiese din reglementările europene în domeniu (de exemplu, cu Recomandarea Consiliului Europei Rec. (92) 16 privind Regulile

care este aplicată/stabilită pedeapsa, ci și în viitor, după expirarea termenului de supraveghere, ori la momentul liberării condiționate sau al executării integrale a pedepsei; nu trebuie omis nici faptul că studiile criminologice relevă faptul că posibilitatea de recidivă este direct proporțională cu durata pedepsei aplicate, astfel că, de regulă, pedepsele de o severitate ridicată sunt legate de revenirea condamnatului în câmpul infrațional ulterior eliberării; tot astfel, pedepsele de o severitate ridicată nu sunt apte să conducă la reducerea fenomenului infrațional, un efect mult mai eficient avându-l „costurile” ridicate pe care comiterea unei infrațiuni le implică prin raportare la „beneficiile” pe care infractorul le are din comiterea faptei;

- pedepsele sunt principale, complementare sau accesorii; pedepsele principale sau complementare se aplică atât unei persoane fizice, cât și unei persoane juridice, în vreme ce pedepsele accesorii se aplică numai persoanelor fizice¹;

- măsurile de siguranță sunt sancțiuni de drept penal care se aplică, de regulă, împreună cu o pedeapsă principală (de pildă, confiscarea bunurilor folosite pentru comiterea infrațiunii de furt); este însă posibilă numai aplicarea acestei sancțiuni de drept penal, chiar dacă pentru fapta comisă nu este aplicată nicio pedeapsă (de pildă, confiscarea bunurilor cu care un iresponsabil a comis o faptă de distrugere, care însă este neimputabilă);

- regimul juridic al pedepselor aplicabile persoanelor fizice diferă, în parte, de cel aplicabil persoanelor juridice.

Secțiunea 1. Pedepsele principale

- *pedeapsa principală* este pedeapsa prevăzută de lege, cu titlu principal, ce poate fi aplicată singură, independent de aplicarea altor pedepse;

- pe de o parte, Codul penal definește fiecare pedeapsă principală, iar, pe de altă parte, elimină prevederile ce constituie obiectul Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal referitoare la regimul general al executării pedepselor, regimul de detenție, ori cele privind regimul de muncă²;

- *pedepsele principale aplicabile persoanei fizice* sunt: detențiunea pe viață, închisoarea de la 15 zile la 30 de ani și amenda (art. 53 C.pen.);

- *pedeapsa principală aplicabilă persoanei juridice* este amenda penală [art. 136 alin. (2) C.pen.].

Europene în domeniul sancțiunilor și măsurilor comunitare sau cu Recomandarea Consiliului Europei Rec. (2010) privind Regulile Europene în domeniul probațiunii)].

¹ Pentru analiza sistemului sancționator român, a se vedea C. Miheș, Penal Sanctions in Romania, in A. Sozuer (ed.), 2nd Criminal Law Reforms Congress, Istanbul, 2015.

² În Codul penal din 1969 era definită numai pedeapsa amenzii, iar dispozițiile din Cod referitoare la regimul de executare a pedepselor se regăseau și în Legea nr. 276/2006.

- detențiunea pe viață constă în privarea de libertate pe durată nedeterminată¹ și se execută potrivit legii privind executarea pedepselor (art. 56 C.pen.);

- detențiunea pe viață poate fi aplicată numai infractorilor persoane fizice majore care nu au împlinit vârsta de 60 de ani; în plus, trebuie avut în vedere că detențiunea pe viață *nu se aplică* infractorului minor, care va fi sancționat numai cu măsuri educative, privative sau neprivative de libertate;

- este reglementată ca pedeapsă principală pentru infracțiunile de o gravitate extrem de ridicată;

- poate fi prevăzută de lege ca *pedeapsă unică* [de exemplu, în cazul infracțiunii de genocid, prevăzută de art. 438 alin. (2) C.pen.] sau *alternativ cu pedeapsa închisorii* (de pildă, în cazul omorului calificat, prevăzut de art. 189 C.pen.); în acest ultim caz, instanța de judecată în procesul de individualizare judiciară a pedepsei, poate să stabilească, în funcție de criteriile prevăzute de art. 74 C.pen., fie pedeapsa închisorii, fie pedeapsa detențiunii pe viață;

- atunci când detențiunea pe viață este prevăzută de lege ca pedeapsă unică, *reținerea unei circumstanțe atenuante generale* obligă instanța să aplice o pedeapsă cu închisoarea de la 10 la 20 de ani; aceleași limite de pedeapsă vor fi avute în vedere și în cazul în care fapta rămâne în forma tentativei, iar legea prevede pedeapsa ca pedeapsă unică detențiunea pe viață, respectiv instanța se orientează către detențiunea pe viață dintre pedepsele alternative;

Curtea constată că alegerea pedepsei principale a detențiunii pe viață pentru săvârșirea infracțiunii de omor calificat în circumstanța agravantă a comiterii acestuia după ce, anterior, inculpata a mai săvârșit o infracțiune de omor rămasă în formă tentată, răspunde unei complete evaluări a criteriilor de individualizare statuate de art. 74 C.pen. referitoare la gravitatea deosebită a faptei și la pericolozitatea socială a inculpatei. **Cu privire la gravitatea faptei**, probele administrate au relevat că, în ziua de 12.12.2017, în jurul orei 15:35, în timp ce se afla pe peronul stației de metrou Costin Georgian a împins-o pe C.A.A., în mod repetat și cu putere, în afara liniei de siguranță a peronului, chiar înainte de intrarea trenului în stație și numai aptitudinile fizice deosebite ale potențialei victime au împiedicat un rezultat letal. În același mod, în aceeași zi, în jurul orei 19:54, în timp ce se afla pe peronul stației de metrou Dristor 1, a împins-o pe C.A.I. spre liniile de metrou, iar după ce victima a căzut pe șine, în timp ce aceasta încerca să se agațe de marginea peronului, a lovit-o în zona capului cu piciorul, astfel că aceasta a fost lovită de trenul care ce intra în stație, cauzându-i astfel decesul victimei. **Cu privire la pericolozitatea socială a inculpatei**, Curtea constată că, prin modalitatea concretă de comitere a faptelor, a dovedit coerență și premeditare, comportamentul postfaptic relevând capacitate de apărare și de a-și susține interesele, așa cum relevă concluziile obiectiv medico-legale ale expertizei

¹ În cazurile prevăzute de lege este totuși posibilă înlocuirea detențiunii pe viață cu închisoarea (art. 58 C.pen.) sau liberarea condiționată (art. 59 C.pen.).

psihiatrice avizată. Inculpata și-a ales victimele, și a folosit elementul surpriză, acționând pe peronul de metrou, la o oră de vârf și în stații intens circulate și aglomerate, rezultatul acțiunilor sale având un impact social pronunțat, producând panică și oroare în rândul călătorilor celui mai folosit mijloc de transport în comun. Concluziile raportului de expertiză medico-legală psihiatrică au relevat că inculpata prezintă, în esență, „tulburare mixtă de personalitate cu manifestări antisociale și heteroagresivitate”, personalitate structurată dizarmonic, cu accentuate tendințe instabil-impulsive și antisociale și a avut păstrată capacitatea psihică de apreciere critică asupra conținutului și mai ales asupra consecințelor social negative ale faptelor pentru care este cercetată și față de care discernământul a fost păstrat. În raport cu pericolul social deosebit de accentuat al infracțiunilor comise și luând în considerare incapacitatea atitudinală a inculpatei de a se adapta la regulile impuse de ordinea socială dată, Curtea apreciază că pedeapsa detențiunii pe viață răspunde, în mod riguros, criteriului de proporționalitate cu vinovăția inculpatei astfel că nu se justifică alegerea pedepsei alternative, cu închisoarea pe o durată determinată. Pedeapsa detențiunii pe viață este o pedeapsă cu privare de libertate pe durată nedeterminată ce are ca efect eliminarea din viața socială a infractorului pentru cel puțin 20 de ani, ca măsură de apărare a societății de un potențial factor criminogen. Ea are un puternic caracter intimidant și de exemplaritate în sensul prevenirii generale a infracțiunilor deosebit de periculoase. Prin urmare, Curtea consideră că, în speță, pedeapsa detențiunii pe viață este singura în măsură să realizeze efectiv și eficient rolul și funcțiile pedepsei, astfel că, apelul declarat de inculpată cu privire la acest aspect este vădit nefondat (C.A. București, secția I penală, decizia nr. 312 din 12 martie 2019, www.sintact.ro).

- Codul penal a prevăzut explicit și două cazuri în care, față de gravitatea faptelor comise, *se poate ajunge (măsură facultativă) la înlocuirea pedepsei închisorii cu pedeapsa detențiunii pe viață*:

a) în cazul concursului de infracțiuni art. 39 alin. (2) C.pen. prevede: „Atunci când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea, dacă prin adăugare la pedeapsa cea mai mare a sporului de o treime din totalul celorlalte pedepse cu închisoarea stabilite s-ar depăși cu 10 ani sau mai mult maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile concurente pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață¹”;

b) în cazul recidivei postcondamnatorii art. 43 alin. (3) C.pen. stipulează: „Dacă prin însumarea pedepselor (...) s-ar depăși cu mai mult de 10 ani maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile săvârșite pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, în locul pedepselor cu închisoarea se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață”.

- în cazul recidivei postexecutorii ori al reținerii de circumstanțe agravante, pedeapsa cu închisoarea nu poate fi înlocuită niciodată cu detențiunea pe viață;

¹ Aceste dispoziții de aplică în mod corespunzător și în cazul pluralității intermediare.

- pentru aplicarea pedepsei detențiunii pe viață este necesar ca **inculpatul să nu fi împlinit vârsta de 65 de ani¹ la data pronunțării hotărârii de condamnare**; nu contează, așadar, vârsta pe care o avea inculpatul la data săvârșirii infracțiunii, ori la data trimerii în judecată, impedimentul la aplicarea pedepsei detențiunii pe viață fiind determinat numai de vârsta inculpatului la momentul pronunțării primei instanțe, respectiv a instanței de apel; în ipoteza în care procesul penal este reluat ca urmare a admiterii unei căi extraordinare de atac se va analiza din nou prin raportare la momentul pronunțării soluțiilor instanțelor de rejudicare (de pildă, este posibil ca în procesul penal, judecat în lipsa inculpatului, instanța să fi aplicat pedeapsa detențiunii pe viață; ca urmare a redeschiderii procesului penal pe motiv că inculpatul a fost condamnat în lipsă este posibil ca instanța să constate existența impedimentului la aplicarea pedepsei detențiunii pe viață);

- nu constituie impediment *a priori* de aplicare a pedepsei detențiunii pe viață starea de sănătate sau sexul (bărbați sau femei) inculpatului; aceste circumstanțe personale ale inculpatului vor fi avute în vedere în procesul de individualizare a pedepsei în vederea evitării impunerii unei sancțiuni cu caracter inuman sau degradant raportat la starea de sănătate a acuzatului;

- în cazul în care inculpatul a împlinit vârsta de *65 de ani*, iar instanța apreciază că s-ar impune stabilirea pedepsei detențiunii pe viață, respectiv legea prevede doar pedeapsa detențiunii pe viață, **este obligatorie** dispunerea unei soluții de condamnare a inculpatului la pedeapsa închisorii *de 30 de ani²* și pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi pe durata *de 5 ani*;

- alături de pedeapsa detențiunii pe viață poate fi aplicată pedeapsa complementară a degradării militare sau a publicării hotărârii de condamnare, nu și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi; deopotrivă, pot fi aplicate măsuri de siguranță (de pildă, confiscarea armei cu care a fost comis un omor calificat);

- în cazul în care pedeapsa principală stabilită de instanță este *detențiunea pe viață*, se va putea dispune ca pedeapsă accesorie interzicerea exercitării tuturor drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) C.pen. sau a unora dintre acestea;

- dacă persoana condamnată la pedeapsa detențiunii pe viață a împlinit vârsta *de 65 de ani* în timpul executării pedepsei, pedeapsa detențiunii pe viață **poate fi înlocuită** cu pedeapsa închisorii pe timp de *30 de ani* și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi pe durata *de 5 ani*; **potrivit Codului penal, înlocuirea este facultativă, iar nu obligatorie**;

- pentru a dispune **înlocuirea detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii** instanța de judecată va avea în vedere în mod cumulativ următoarele aspecte:

a) dacă persoana condamnată a avut o *bună conduită* pe toată durata executării pedepsei (de pildă, se va avea în vedere lipsa sancțiunilor disciplinare, nerecurgerea la

¹ Spre deosebire de Codul penal din 1969, care prevedea că pedeapsa detențiunii pe viață nu poate fi aplicată persoanelor care au împlinit vârsta de 60 de ani, Codul penal actual a ridicat limita de vârstă până la care această pedeapsă poate fi aplicată până la 60 de ani.

² În Codul penal din 1969, pedeapsa maximă a închisorii care putea fi aplicată era de 25 de ani.

acțiuni care indică o constantă negativă a comportamentului, recompensarea, stăruința în muncă etc.);

b) dacă persoana condamnată a *îndeplinit integral obligațiile civile* stabilite prin hotărârea de condamnare (afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, fiind de bună-credință);

c) dacă persoana condamnată a făcut *progrese constante și evidente* în vederea reintegrării sociale (de pildă, participarea la activitățile educative, moral-religioase, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, de instruire școlară și formare profesională etc.).

- **în cazul înlocuirii detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii**, aceasta din urmă se va aplica pe un termen fix de 30 de ani și va fi însoțită în mod obligatoriu de pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi pe durata de 5 ani; pe cale de consecință, va fi obligatorie și aplicarea pedepsei accesorii;

- înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii se poate dispune, la cererea procurorului ori a persoanei condamnate, de către instanța de executare, iar dacă persoana condamnată se află în stare de deținere, de către instanța corespunzătoare în a cărei circumscripție se află locul de deținere (art. 584 C.proc.pen.);

- în cazul comutării între pedeapsa detențiunii pe viață și pedeapsa închisorii printr-un act de grațiere¹ sau al înlocuirii pedepsei detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii, se va emite un nou mandat de executare a pedepsei închisorii; perioada de detențiune executată se consideră ca parte executată din pedeapsa închisorii, iar persoana condamnată se va bucura de perioada executată până la momentul comutării/înlocuirii, evitându-se, astfel, executarea de două ori a aceleiași pedepse unice și creându-se posibilitatea condamnatului de a accede la unele instituții, cum ar fi, de pildă, liberarea condiționată (de pildă, la împlinirea vârstei de 65 de ani, când inculpatul executase 10 ani de privare de libertate, detențiunea pe viață este înlocuită cu pedeapsa închisorii de 30 de ani, emitându-se un nou mandat de executare, în care se va consemna perioada deja executată; astfel, inculpatul va mai avea de executat încă 20 de ani pentru ca pedeapsa să fie integral executată; deopotrivă, trebuie avut în vedere că după executarea a 20 de ani din pedeapsă, condamnatul poate avea acces la instituția liberării condiționate);

- este posibil ca odată cu comutarea/înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii de 30 de ani să se constate că pedeapsa este executată în ipoteza în care persoana condamnată efectuase deja cel puțin 30 de ani închisoare (incluzând în aceștia și durata măsurilor privative de libertate);

- detențiunea pe viață se execută în penitenciare anume destinate pentru aceasta sau în secții speciale ale celorlalte penitenciare din subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor, în regim de maximă siguranță.

¹ Comutarea pedepsei detențiunii pe viață în pedeapsa închisorii poate opera pe calea grațierii. Astfel, conform art. 1 din Legea nr. 546/2002, republicată, grațierea este măsura de clemență ce constă în înlăturarea, în total sau în parte, a executării pedepsei aplicate de instanță ori în comutarea acesteia în una mai ușoară. Tot astfel, art. 14 alin. (3) din aceeași lege stipulează posibilitatea comutării numai într-o pedeapsă mai ușoară în limitele stabilite de Codul penal.